

Bilgi Notu

Mart 2017

CPT/Inf(2017)3

Bilgi Notları CPT Genel Sekreterliği'nin yetkisinde hazırlanmaktadır.

Temel meseleler hakkındaki CPT standartlarını tanıtmayı hedeflerler. Bununla birlikte çok ayrıntılı olma iddiasında değildirler, özellikle de CPT'nin ülke ziyaretleri raporlarına yapılan referanslar konusunda.

Gözetim Altında Tutulan Yasa Dışı Göçmenler

Giriş

- Göçmenlerin gözaltına alınması CPT'nin temel çalışma konularından biridir. CPT göçmenlerin gözaltına alındıkları tesislere yüzlerce ziyaret yapmış ve ayrıntılı bir standartlar seti geliştirmiştir.
- CPT standartları Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS),¹ Bakanlar Komitesi'nin Zorla Geri Göndermeye İlişkin Yirmi Kılavuz İlkesi,² ilgili Birleşmiş Milletler (BM) sözleşmeleri ve 2008 Avrupa Birliği (AB) Geri Dönüş Yönergesi³ gibi uluslararası (insan hakları) araçlardan kaynaklanan ilkelere dayanır.
- Bir yabancı uyruklu, ülkeye yasa dışı yollardan girdiği, yasa dışı ikamet ettiği vb. gerekçesiyle yabancılar yasasını ihlal ettiği (iddiasıyla) için özgürlüğünden yoksun bırakılabilir. Genellikle bu gözetim, Avrupa Konseyine üye devletlerin çoğunda idari bir gözetim türü olan 'göçmenlerin gözaltına alınması' olarak nitelendirilir.
- AİHS'nin 5. Maddesinin fıkraları uyarınca, bu özgürlükten yoksun bırakma biçimine, söz konusu işlemin ya sınırdışı etmek ya da ülkeye izinsiz girişi engellemek amacıyla yapılması koşuluyla izin verilmektedir. Yasa dışı göçmenleri özgürlüklerinden yoksun bırakmak ne keyfi ne de yabancılar yasasının ihlalinin (iddiası) otomatik bir sonucu olmalıdır. Bir başka deyişle göçmenlerin gözaltına alınması istisnai, orantılı ve nihayet yasa dışı göçü önlemek üzere alınması gereken münferit bir tedbir olmalıdır.
- Göçmenlerin gözaltına alınması bu uygulamanın idari yapısı göz önüne alınarak cezai nitelikte olmamalıdır: Bu bir yaptırım ya da ceza değildir. Dolayısıyla göçmen tutuklulara hukuki durumlarına uygun bir program ve fiziki koşullar sağlanmalıdır.
- "Sığınmacılar" -iltica başvuruları reddedildiğinde ve ülkedeki oturma izinleri iptal edildiğinde bu tanıma girmelerine rağmen- "yasa dışı göçmen" değillerdir.

¹ Özellikle 3, 5 ve 8. maddeler.

² 9 Mayıs 2005 nihai CM(2005)40, özellikle 10 ve 11. Kılavuzlar.

³ Avrupa Parlamentosu ve Konsey'in Üye Ülkelerde yasa dışı ikamet eden üçüncü ülke uyruklu kişilerin iadesi için ortak standart ve prosedürlere ilişkin 16 Aralık 2008 tarihli 2008/115EC sayılı Yönergesi.

Yönerge Birleşik Krallık ve İrlanda dışındaki bütün Avrupa Birliği üye devletlerine uygulanır. Ülke topraklarına izinsiz girenlere uygulanması bakımından Danimarka ve Schengen ortakları (İzlanda, Liechtenstein, Norveç ve İsviçre) için de geçerlidir.

1. Son çare olarak **gözaltı**

- Yabancılar yasası kapsamında özgürlükten yoksun bırakma, her vaka titiz ve münferit olarak incelendikten sonra ancak son çare olarak başvuru olan bir önlem olmalıdır. Ayrıca bu önlemi sürdürme gereği düzenli denetimden geçirilmelidir. Alternatif (özgürlükten mahrum etmeyen) önlemler geliştirilmeli ve mümkün olduğunda kullanılmalıdır.⁴
- **Sığınmacılar**, başvurularının sonucunu beklerken, istisnai bir önlem olarak özgürlükleri kısıtlandığında, onlara, statüleriyle uyumlu, yasa dışı göçmenlere verilen güvencelerin ötesinde bir dizi güvence sağlanmalı ve uluslararası koruma başvurusu yapmamış olan yabancı uyruklulardan ayrı tutulmalıdırlar.⁵
- Eğer yabancılar yasası kapsamında aynı ailenin diğer üyeleri de özgürlüklerinden yoksun bırakılmışsa, ailenin birbirinden **ayrılmasını** önlemek için mümkün olan tüm çaba sarf edilmelidir.⁶
- CPT kişilerin yabancılar yasası kapsamında bir zaman **sınırlaması** olmadan ve belirsiz bir özgür kalma beklentisiyle uzun süre gözaltında tutulmasının kolaylıkla insanlık dışı muamele olarak değerlendirilebileceği görüşündedir.⁷

2. **Gözaltı sırasındaki koruma önlemleri**

- Her özgürlükten yoksun bırakma vakası, ilgili kişinin tutulduğu kurumda kolayca bulunabilen ve kişiye özel bir tutuklama emrini kapsamlı ve bu tutuklama emri özgürlükten yoksun kılmanın başlangıç aşamasında veya hemen sonrasında düzenlenmelidir. Bu temel gereklilik özgürlüklerinden yoksun kılınan yasa dışı göçmenler için eşit derecede geçerlidir. Ayrıca kolluk kuvvetleri tarafından özgürlüklerinden yoksun kılınmış kişiler için gerekli temel koruma önlemleri her kişi için gözaltına alınmasının tüm yönlerini ve bununla bağlantılı olarak alınan tüm eylemleri kaydeden tek ve kapsamlı bir gözaltı kaydı tutulduğu takdirde pekiştirilir.⁸
- Tutuklanan yasa dışı göçmenler, özgürlüklerinin kısıtlandığı ilk andan itibaren, diğer tutuklularla aynı şekilde üç temel haktan yararlanmalıdırlar. Bu haklar şunlardır: (1) bir avukata erişebilme, (2) bir tıp doktoruna erişebilme, ve (3) bir akrabayı veya tercih ettiği bir üçüncü şahsı özgürlüğünü kısıtlayıcı önlem hakkında bilgilendirebilme.⁹
- Bir avukata **erişim** hakkı, avukatla özel konuşma yapabilme ve ikamet, tutukluluk ve sınır dışı edilme ile ilgili konularda yasal danışmanlığa erişme hakkını içermelidir. Buna göre, yasa dışı göçmenler kendi kendilerine bir avukat atayacak ve ücretini ödeyecek durumda olmadıklarında yasal yardıma erişimden faydalanabilmelidirler.¹⁰
- Gözaltına alınan bütün yeni tutuklular, bir doktor veya doktora rapor veren tam yeterliliğe sahip bir hemşire tarafından gereken şekilde muayene edilmelidir.¹¹

⁴ [Malta: 2004 ziyareti, paragraf 14; Sırbistan ve Karadağ: 2004 ziyareti, paragraf 65.](#)

⁵ [CPT faaliyetlerine ilişkin 19. Genel Rapor paragraf 76; İspanya: 2014 ziyareti, paragraf 9.](#)

⁶ [Almanya: 2005 ziyareti, paragraf 56; CPT faaliyetlerine ilişkin 19. Genel Rapor paragraf 87.](#)

⁷ [Bulgaristan: 2008 ziyareti, paragraf 29.](#)

⁸ [CPT faaliyetlerine ilişkin 19. Genel Rapor paragraf 85.](#)

⁹ [CPT faaliyetlerine ilişkin 19. Genel Rapor paragraf 81.](#)

¹⁰ [CPT faaliyetlerine ilişkin 19. Genel Rapor paragraf 82.](#)

¹¹ [CPT faaliyetlerine ilişkin 19. Genel Rapor paragraf 82.](#)

- Tutuklama tedbiriyle ilgili olarak bir **akrabayı** veya tercih edilen bir üçüncü **şahsı** bilgilendirme, yasa dışı göçmenlere gözaltına alınma sırasında cep telefonlarını muhafaza etmelerine veya en azından onlara erişebilmelerine izin verildiği takdirde oldukça kolaylaşacaktır.¹²
- Bu üç temel hakka ek olarak, uluslararası anlaşmalar gözaltındaki bir yasa dışı göçmene konsolosluk **yardımı** talep etme hakkını da tanırlar. Ancak her yasa dışı göçmen kendi ulusal yetkilileriyle temasa geçmek istemeyebileceğinden bu hakkın kullanılması, ilgili kişiye bırakılmalıdır.¹³
- Gözaltına alınan yasa dışı göçmenlere **hakları** ve kendilerine uygulanabilir prosedür hakkında derhal ve anladıkları bir dilde bilgi verilmelidir. Bu amaçla bütün tutuklu göçmenlere haklarını ve uygulanabilir prosedürü belirten bir belge sistematik olarak verilmelidir; belge gözaltındaki kişilerin en yaygın konuştuğu dillerde hazırlanmalı ve gerekirse bir tercüman hizmeti sağlanmalıdır. İlgili kişiler haklarının anlayabildikleri bir dilde kendilerine bildirildiğini yazılı olarak teyid etmelidirler.¹⁴
- Yabancı uyruklular gerektiğinde kalifiye tercüman desteği almalıdırlar. Kendileri gibi tutuklu olan emsallerinin tercüman olarak kullanılmasından prensip olarak kaçınılmalıdır.¹⁵
- Gözaltındaki yasa dışı göçmenler **dış** dünya ile **anlamlı** bir **teması** sürdürebilmek için her olanağa sahip olmalıdırlar, ve telefona veya kendi cep telefonlarına düzenli erişimleri olmalıdır.¹⁶
- Düzenlemeler, gözaltındaki yasa dışı göçmenlerin bir avukat veya bir doktora sürekli **danışabilmesine** ve STK (Sivil Toplum Kuruluşu) temsilcilerinin, aile fertlerinin ve diledikleri diğer kişilerin ziyaretlerini kabul edebilmelerine ve onlarla telefon irtibatı kurabilmelerine olanak tanıyacak şekilde yapılmalıdır.¹⁷
- Tüm gözaltı kurumlarında açık ve net bir iç **yönetmeliğin** olması hem yasa dışı göçmenlerin hem de personelin yararına; bu yönetmelik kuralları gerekli dillerde hazırlanıp mevcut olmalıdır.¹⁸
- Gözaltında tutulan yasa dışı göçmenler, adli bir kurum tarafından hızlı bir şekilde verilen özgürlüklerinden yoksun kılınma kararının yasallığını anlamalarına olanak tanıyan etkin bir hukuki yoldan faydalanmalıdır. Bu yargısal denetim, yeterli olanakları bulunmayan kişiler için ücretsiz olması kaydıyla, yasal yardım ve (gerekmesi halinde) tercüman eşliğinde yapılacak olan bir duruşmayı içermelidir.
- Ayrıca gözaltında tutulan yasa dışı göçmenler bu hukuk yolundan **açıkça** haberdar edilmelidir. Tutukluluk halinin devam etmesi gereği bağımsız bir merci **tarafından** düzenli **aralıklarla** gözden geçirilmelidir.¹⁹

¹² [CPT faaliyetlerine ilişkin 19. Genel Rapor paragraf 82.](#)

¹³ [CPT faaliyetlerine ilişkin 19. Genel Rapor paragraf 83.](#)

¹⁴ [Hollanda \(Antiller\): 2007 ziyareti, paragraf 36; Romanya: 2006 ziyareti, paragraf 61.](#)

¹⁵ [Bulgaristan: 2010 ziyareti, paragraf 53.](#)

¹⁶ [Macaristan: 2015 ziyareti, paragraf 70; CPT faaliyetlerine ilişkin 19. Genel Rapor paragraf 79; Sırbistan ve Karadağ: 2004 ziyareti, paragraf 78.](#)

¹⁷ [CPT faaliyetlerine ilişkin 19. Genel Rapor paragraf 87.](#)

¹⁸ [CPT faaliyetlerine ilişkin 19. Genel Rapor paragraf 88.](#)

¹⁹ [CPT faaliyetlerine ilişkin 19. Genel Rapor paragraf 86.](#)

3. Uygun yapılar

- Cezaevi tanımı gereği, suçlanmamış veya cezayı gerektiren bir suç işlediği kanıtlanmamış birinin alıkonması için uygun bir yer değildir.²⁰
- Göçmen tutsaklar ilk başta genellikle “**giriş noktası** nezaret merkezleri”, **havaalanı** transit **noktaları** ve polis **karakollarında** alıkonuluyorlar. Tabii ki bunlar kişileri, özellikle de uzun süreli olarak barındırmak için yetersiz mekanlardır. Sonuçta göçmen tutsakların bu tür tesislerde geçirdikleri vakit mutlak asgaride (yani 24 saatin altında) tutulmalıdır.²¹
- Yabancılar yasası kapsamında tutuklanan kişiler, özel olarak bu amaç için **tasarlanmış** merkezlerde barındırılmalıdır; bu merkezler onların hukuki durumlarına uygun bir yönetime ve fiziki koşullara sahip olmalıdır. Bu yapıların cezaevi ortamı olduğu izleniminin mümkün olduğu kadar önlenmesi için mekan düzenlemesine özen gösterilmelidir.²²
- **Kadın** tutsaklar erkek tutsaklardan farklı bir yerde tutulmalı ve mahremiyetleri sağlanmalıdır.²³

4. Uzun süreli (24 saatin üzerinde) **kalışlar** için uygun fiziki **koşullar** ²⁴

- Göçmen gözaltı merkezleri yeterli **donanım**a sahip, temiz ve **bakımlı**, ve kalacak kişi sayısı için yeterli **yaşama alanı** sunan yerler olmalıdır.²⁵
- Bu merkezlerde yeterli **aydınlatma** (gün ışığı dahil), **havalandırma** ve **ısıtma** olmalıdır.²⁶
- Sürekli personel bulunmayan bütün gözaltı merkezlerinde zil **çağrı** sistemi kurulmalıdır.²⁷
- Bütün tutuklulara:
 - bir karyola ya da divan ve temiz bir **döşek** ve temiz **çarşaf**lar sağlanmalı;²⁸
 - geceler de dahil olmak üzere tuvaletlere kolayca erişim imkanı sunulmalı;²⁹
 - düzenli aralıklarla ücretsiz bir temel temizlik seti (yeterli miktarda sabun, çamaşır deterjanı, tuvalet kağıdı, şampuan, traş malzemeleri ve diş macunu ve diş fırçası) verilmeli;³⁰
 - **duşa** ve **sıcak** suya erişim imkanı sağlanmalı;³¹
 - kaldıkları süre boyunca eğer uygunsa kendi **kıyafetlerini** giyme ve gerekirse bu kıyafetleri yıkama ve onarma imkanı sunulmalı;³²
 - **kaldıkları** yeri temiz tutmak için gerekli temizlik ürünleri ve malzemeleri verilmeli;³³

²⁰ [İrlanda: 2014 ziyareti, paragraf 19.](#)

²¹ [CPT faaliyetlerine ilişkin 7. Genel Rapor paragraf 27.](#)

²² [Malta: 2008 visit, paragraf 51.](#)

²³ [Yunanistan: 2011 ziyareti, paragraf 38.](#)

²⁴ [Yunanistan: 2013 ziyareti, paragraf 51.](#)

²⁵ ["Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti": 2014 ziyareti, paragraf 113.](#)

²⁶ [Ukrayna: 2002 ziyareti, paragraf 62.](#)

²⁷ [Yunanistan: 2011 ziyareti, paragraf 38.](#)

²⁸ Yunanistan: 2007 ziyareti, paragraf 25.

²⁹ [Yunanistan: 2011 ziyareti, paragraf 38.](#)

³⁰ [Yunanistan: 2011 ziyareti, paragraf 38.](#)

³¹ [Yunanistan: 2013 ziyareti, paragraf 51.](#)

³² [Hırvatistan: 2007 ziyareti, paragraf 37.](#)

³³ ["Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti": 2014 ziyareti, paragraf 120.](#)

- kişisel eşyalarını koyabilecekleri kilitlenebilir alanlar sağlanmalı;³⁴
- **gıda** ve içme suyuna erişim sağlanmalıdır.³⁵ Yemekler yabancı uyrukluların dini inançlarını ve beslenme alışkanlıklarını dikkate alarak hazırlanmalıdır.³⁶

5. Açık rejim

- Yasa dışı göçmenlere uygulanacak tutukluluk durumu onların özgürlüklerinin doğasını yansıtıcı, sınırlı kısıtlamalar içeren ve çeşitlendirilmiş faaliyet rejiminden oluşmalıdır. Tutuklu kişilerin tutuldukları kurum içindeki hareket serbestlikleri mümkün **olduğunca** az **sınırlandırılmalıdır**.³⁷
- Gözaltına alınan yasa dışı göçmenlerin prensip olarak gün içinde **açık** havaya serbest erişimlerinin olması (günde bir saatten fazla) ve bu açık hava alanının uygun bir şekilde teçhiz edilmesi (banklar, gölgelikler vb.) gerekir.³⁸
- **Kişilerin gözaltında tutuldukları** süre ne kadar uzunsa onlara sunulan faaliyetlerin de o kadar **kapsamlı olması** gerekir.³⁹ Göçmenlerin gözaltında tutulduğu merkez bağlamında bir amaca yönelik faaliyetler, diğerlerinin yanı sıra dil kursları, bilişim/bilgisayar kursları, bahçecilik, sanat ve el sanatları, ahçılık becerileri ve “dünya mutfakları” gibi kursları kapsayabilir.⁴⁰
- Göçmenlerin gözaltında tutulduğu merkezler bir oturma **odası** ve radyo/televizyon ve gazete/derginin yanı sıra diğer uygun faaliyet **araçlarına** (örn. kutu oyunları, masa tenisi, spor),⁴¹ bir kütüphane ve ibadet **odasına**⁴² erişim sağlamalıdır. Ortak kullanıma açık bütün alanlarda tutuklu kişi sayısı ile orantılı masa ve sandalye bulunmalıdır.⁴³
- Tutuklu yabancı uyruklulara prensip olarak açık **görüş** imkanı sunulmalıdır. Görüşme odaları tutuklu göçmenlere, ziyaretlerine gelen aileleri ve arkadaşlarıyla açık koşullarda görüşme imkanı tanınmalı ve ortam çocuklar için elverişli (çocuklar için bir oyun alanı dahil) olmalıdır. Eğer, istisnai olarak, belirli bir yabancı uyruklu için kısıtlamalar getirmek gerekli görülürse, bu münferit risk değerlendirmesi esas alınarak yapılmalıdır.⁴⁴
- Göçmen tutsaklara haftada birçok kez görüş imkanı tanınmalıdır. Asgari olarak haftada bir kere bir saatlik görüş yapmalarına izin verilmelidir.⁴⁵
- Göçmen tutsaklar internet üzerinden sesli iletişim veya *Skype* imkanına ve temel internet erişimi olan bilgisayar erişimine sahip olmalıdır.⁴⁶

³⁴ [Hırvatistan: 2007 ziyareti, paragraf 35.](#)

³⁵ [Macaristan: 2005 ziyareti, paragraf 53.](#)

³⁶ [“Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti”: 2014 ziyareti, paragraf 120.](#)

³⁷ [CPT faaliyetlerine ilişkin 19. Genel Rapor paragraf 79.](#)

³⁸ [Macaristan 2015 ziyareti, paragraf 42; Fransa : 2010 ziyareti, paragraf 43; Ukrayna: 2009 ziyareti, paragraf 62.](#)

³⁹ [Kıbrıs: 2013 ziyareti, paragraf 45.](#)

⁴⁰ [Danimarka: 2014 ziyareti, paragraf 78; Birleşik Krallık: 2012 ziyareti, paragraf 120.](#)

⁴¹ [“Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti”: 2014 ziyareti, paragraf 113.](#)

⁴² [“Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti”: 2014 ziyareti, paragraf 120.](#)

⁴³ [Yunanistan: 2013 ziyareti, paragraf 72.](#)

⁴⁴ [Çek Cumhuriyeti: 2014 ziyareti, paragraf 41; Hollanda: 2011 ziyareti, paragraf 72; Macaristan: 2009 ziyareti, paragraf 44; Avusturya: 2014 ziyareti, paragraf 49.](#)

⁴⁵ [Almanya: 2010 ziyareti, paragraf 44.](#)

⁴⁶ [Danimarka: 2014 ziyareti, paragraf 82; “Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti”: 2014 ziyareti, paragraf 133.](#)

6. Kalifiye personel

- Göçmen tutsakların tutulduğu gözaltı merkezlerindeki gözetim personeli dikkatlice seçilmeli ve uygun bir eğitim görmelidir.⁴⁷
- Tutuklular farklı kültürlerden geldikleri için personel **kişiler arası iletişim** ve **farklı** kültürlerle **karşı** hassasiyet konularında gelişmiş becerilere sahip olmalıdır. Ayrıca en azından bir kısmı gerekli dil becerilerine sahip olmalıdır.⁴⁸
- Personel aynı zamanda muhtemel stres tepkisi **semptomlarını teşhis** etme ve uygun önlemleri alma konusunda da eğitim görmelidir.⁴⁹
- Hem **kadın** hem erkek personelin **varlığı** gözaltı ortamı açısından olumlu bir etki yaratabilir ve gözaltı merkezine belirli bir normallik getirebilir.⁵⁰ Kadın tutsakların kaldığı tesislerde personel arasında kadınların olması mutlaka sağlanmalıdır.⁵¹
- Göçmen gözaltı merkezinin işleyişi cezaevi zihniyetiyle olmamalıdır; yani tutuklu göçmenlerin kaldığı tesislerde çalışan personel cop, kelepçe ya da biber **gazi** taşımamalıdır.⁵²

7. Disiplin, tecrit ve baskı araçları

- Disiplin açısından belirli usuller resmi olarak kabul edilmeli ve pratikte uygulanmalıdır; her türlü gri alan gayriresmi (ve kontrolsüz) bir sistemin gelişmesi tehlikesini taşır.⁵³ Bu bağlamda CPT aşağıdaki hususları tavsiye eder:
 - Yabancılar yasası kapsamında tutuklanan yabancı uyrukluların tutulduğu merkezler için resmi disiplin yönetmelikleri hazırlanmalıdır. Bu yönetmelikler tutuklulara, işledikleri iddia edilen suçlara karşı dinlenilme hakkı ve uygulanan her türlü tüm yaptırıma karşı bir üst merciye başvurma hakkı vermelidir;
 - Tutuklu kişilere, kendilerine isnad edilen suçlara ilişkin yazılı olarak bilgilendirme ve kendi lehlerine tanıklık yapacak kişileri çağırma hakkı veren net bir disiplin prosedürü kabul edilmelidir.⁵⁴
- Eğer tecrit uygulanması gerekiyorsa (örn. güvenlik nedeniyle) söz konusu yabancı uyruklu kişilere bu kararın bir nüshası ve bu tedbire bağımsız bir merci huzurunda itiraz etme olanakları hakkında bilgi verilmelidir, tecrit zamanla sınırlı olmalıdır ve bu konuda ayrı bir kayıt tutulmalıdır (giriş ve çıkış saatleri, tecritin nedenleri vb. tüm bilgiler yer almalıdır).⁵⁵
- Tecritteki tutuklular dinlenme imkanlarına sahip olmalı, tuvalete her an erişebilmeliler ve düzenli aralıklarla duş yapabilmeliler, ve günde en az bir saat açık havaya çıkabilmeli ve okuma imkanına sahip olabilmeliler.⁵⁶

⁴⁷ [Lüksemburg: 2015 ziyareti, paragraf 111](#); [Çek Cumhuriyeti: 2014 ziyareti, paragraf 37](#).

⁴⁸ [Lüksemburg: 2015 ziyareti, paragraf 111](#); [Çek Cumhuriyeti: 2014 ziyareti, paragraf 37](#).

⁴⁹ [Lüksemburg: 2015 ziyareti, paragraf 111](#); [Çek Cumhuriyeti: 2014 ziyareti, paragraf 37](#).

⁵⁰ [Yunanistan: 2013 ziyareti, paragraf 79](#).

⁵¹ [Malta: 2004 ziyareti, paragraf 61](#).

⁵² [Norveç: 2011 ziyareti, paragraf 38](#); [Litvanya: 2011 ziyareti, paragraf 36](#).

⁵³ [Malta: 2004 ziyareti, paragraf 64](#).

⁵⁴ [CPT faaliyetlerine ilişkin 19. Genel Rapor paragraf 88](#); [Ukrayna: 2009 ziyareti, paragraf 71](#); [Bulgaristan: 2008 ziyareti, paragraf 44](#); [Fransa: 2006 ziyareti, paragraf 76](#).

⁵⁵ [CPT faaliyetlerine ilişkin 19. Genel Rapor paragraf 88](#); [Ukrayna: 2009 ziyareti, paragraf 71](#); [Bulgaristan: 2008 ziyareti, paragraf 44](#); [Fransa: 2006 ziyareti, paragraf 76](#).

⁵⁶ [Ukrayna: 2009 ziyareti, paragraf 71](#); [Bulgaristan: 2008 ziyareti, paragraf 44](#).

- Göçmen tutsaklar gözaltı merkezinden her ayrıldıklarında, örneğin hastaneye giderken, onlara rutin bir uygulama olarak kelepçe takılması orantısız bir uygulamadır; baskı araçlarının kullanılması münferit olarak düşünülmesi ve orantılılık ilkesine dayanmalıdır.⁵⁷

8. Denetleme ve Şikayet Mekanizmaları

- Yasa dışı göçmenlerin tutuklu buldukları kurumların bağımsız merciler tarafından denetlenmesi kötü muamelenin önlenmesinde ve daha genel anlamda tatminkar tutukluluk koşullarının sağlanmasında önemli bir unsurdur. Denetleme ziyaretlerinin tam anlamıyla etkili olabilmesi için hem sık hem de habersiz yapılması gerekir. Ayrıca denetleyici organlar yasa dışı göçmenlerle özel mülakatlar yapabilmeye ve bu kişilerin gördükleri muamele ile ilgili tüm konuları (tutukluluğun fiziksel koşulları, gözaltı kayıtları ve diğer belgeler, özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin haklarının uygulanması, sağlık hizmetleri vb.) inceleyebilme yetkisine sahip olmalıdır.⁵⁸
- Etkili **şikayet** prosedürleri göçmenlerin tutulduğu gözaltı merkezlerindeki kötü muameleye karşı en temel güvencelerdir. Şikayet prosedürleri konusunda göçmen tutsaklara hem dahili hem de harici yollar açık tutulmalıdır, ve uygun bir şikayet mercine gizli erişim haklarının olması gerekir.⁵⁹

9. Yeterli sağlık bakımı

- Yeni gelen **tutukluların tamamına tıbbi** tarama **yapılması**, özellikle kendine zarar verme riski taşıyanların tespit edilmesi, bulaşıcı hastalıkların taranması ve yaralanmaların vaktinde kaydedilmesi , hem tutukluların hem de personelin yararınadır.⁶⁰
- Bütün yeni gelen tutuklular gözaltı merkezine geldikten sonra mümkün olan en kısa süre içerisinde bir doktor ya da doktora rapor verecek tam donanımlı bir hemşire tarafından kapsamlı **tıbbi** taramadan (bulaşıcı hastalıkların taranması da dahil) geçirilmelidir.⁶¹
- Yeni gelen veya eski bir tutuklunun **tıbbi** muayenesinden sonra **hazırlanan kayıt** aşağıdaki hususları içermelidir:
 - (i) kapsamlı bir muayeneye dayanan nesnel tıbbi bulguların ayrıntılı dökümü;
 - (ii) söz konusu kişi tarafından, kendisine yapılan kötü muamele iddiaları da dahil olmak üzere tıbbi muayeneye dair yapılan açıklamaların dökümü;
 - (iii) ileri sürülen iddialarla nesnel tıbbi bulgular arasındaki tutarlılığı da belirterek (i) ve (ii) ışığında doktorun gözlemleri.Ayrıca, yukarıda belirtilen açıklamalar ve doktorun gözlemleri de dahil olmak üzere her muayenenin sonuçları, tutuklu ve avukatının erişimine açık olmalıdır.⁶²
- Tutuklu kişi tarafından ileri sürülen kötü muamele iddialarıyla uyumlu (ya da böyle bir iddia olmasa dahi kötü muamele göstergesi olabilecek) yaralar her kaydedildiğinde bu bilgi, söz konusu kişinin iradesinden bağımsız olarak acilen ve sistematik olarak ilgili **savcının** dikkatine **sunulmalıdır**.⁶³

⁵⁷ [Hollanda: 2011 ziyareti, paragraf 56](#); [Malta: 2004 ziyareti, paragraf 67](#).

⁵⁸ [CPT faaliyetlerine ilişkin 19. Genel Rapor paragraf 89](#).

⁵⁹ [Birleşik Krallık: 2012 ziyareti, paragraf 136](#); [İspanya: 2011 ziyareti, paragraf 97](#).

⁶⁰ [İsveç: 2015 ziyareti, paragraf 37](#).

⁶¹ [İsveç: 2015 ziyareti, paragraf 37](#).

⁶² [Avusturya: 2014 ziyareti, paragraf 46](#).

⁶³ [Avusturya: 2014 ziyareti, paragraf 46](#).

- **Tıbbi gizliliğe** toplum genelinde olduğu gibi aynı şekilde dikkat edilmesi gerekir; özellikle yasa dışı göçmenlerin tıbbi dosyalarına tıbbi personel dışındaki kişiler erişmemeli ve bu belgeler kilit altında tutularak anahtarları hemşire veya doktor tarafından muhafaza edilmelidir. Ayrıca bütün tıbbi tetkikler –ilgili doktor özel bir durumda aksini talep etmediği sürece- nezaret yetkililerinin işitme ve görüş alanı dışında gerçekleştirilmelidir.⁶⁴
- Tutuklu göçmenlere yönelik tüm merkezlerde, asgari olarak geçerli **yetkinliğe** sahip bir **hemşire** günlük olarak bulunmalıdır. Bu kişi özellikle yeni gelenlerin ilk tıbbi taramalarını gerçekleştirmeli (özellikle tüberküloz gibi bulaşıcı hastalıklar için), bir doktora görünme taleplerini almalı, reçete edilen ilaçların teminini ve dağıtımını üstlenmeli, tıbbi belgeleri muhafaza etmeli ve genel hijyen koşullarını denetlemelidir.⁶⁵
- Tıbbi ekip ve/veya bakım personeli üyeleri, lisan sorunları nedeniyle tam bir tanı değerlendirmesi gerçekleştiremediğinde, gecikmeden yetkili bir **tercümanın** hizmetinden yararlanmalıdırlar.⁶⁶
- Ayrıca gözaltında tutulan yasa dışı göçmenler kendilerine sunulan tedavi **hakkında** tam olarak bilgilendirilmelidir.⁶⁷
- Tutuklulara psikolojik destek ve psikiyatrik **bakıma** yeterli erişim imkanı sağlanmalıdır.⁶⁸ Ayrıca, kendi kendine zarar verme ve intihar eylemlerini engellemek üzere bazı prosedürler uygulamaya konulmalı ve personele bu konuda eğitim verilmelidir.⁶⁹

10. Hassas durumdaki kişilerin (özellikle çocukların) bakımı

- İşkence kurbanlarını ve hassas durumdaki diğer kişileri tespit etmeyi hedefleyen özel tarama prosedürleri uygulanmalı ve uygun bakım sağlanmalıdır. Bu bağlamda CPT hassas durumdaki bazı insan kategorileri için tutuklamanın **anlamlı** alternatifleri olması gerektiğini düşünür. Bu kategoriler diğerlerinin yanı sıra, işkence kurbanları, insan kaçakçılığı kurbanları, çocuklar, küçük çocuklu aileler, yaşlılar ve engelli kişilerdir.⁷⁰
- CPT **reşit** olmayan yasa **dışı** bir göçmenin özgürlükten yoksun **kılınmasına başvurmadan kaçınmak** için tüm çabanın gösterilmesi gerektiğine inanır.⁷¹
- Çocuklar, istisnai olarak, aileleriyle birlikte bir **gözaltı** merkezine **konulduğunda**, özgürlük mahrumiyeti mümkün olduğunca kısa süreli olmalıdır. Anne (ya da çocuğun bakımından sorumlu bir başka kişi) ve çocuk, özel ihtiyaçlarının karşılandığı bir kurumda birlikte kalmalıdır.⁷²

⁶⁴ [CPT faaliyetlerine ilişkin 19. Genel Rapor paragraf 92.](#)

⁶⁵ [CPT faaliyetlerine ilişkin 19. Genel Rapor paragraf 91.](#)

⁶⁶ [CPT faaliyetlerine ilişkin 19. Genel Rapor paragraf 92.](#)

⁶⁷ [CPT faaliyetlerine ilişkin 19. Genel Rapor paragraf 92.](#)

⁶⁸ [Finland: 2014 visit, paragraph 36.](#)

⁶⁹ [Yunanistan: 2015 ziyareti, paragraf 117.](#)

⁷⁰ [Macaristan: 2015 ziyareti, paragraf 51; Danimarka: 2014 ziyareti, paragraf 77-79; Kıbrıs: 2013 ziyareti, paragraf 33; Birleşik Krallık: 2012 ziyareti \(Eylül\), paragraflar 132 ve 133; CPT faaliyetlerine ilişkin 19. Genel Rapor, paragraflar 75 ve 76; Malta: 2008 ziyareti, paragraf 68.](#)

⁷¹ [CPT faaliyetlerine ilişkin 19. Genel Rapor paragraf 97.](#)

⁷² [Kıbrıs: 2013 ziyareti, paragraf 36; Çek Cumhuriyeti: 2014 ziyareti, paragraf 32.](#)

- CPT, “[Çocuk Hakları] Sözleşmesi’nin 37. Maddesi ve çocuğun yararı ilkesi uyarınca refakatsiz ve tek başına yaşayan çocukların genel bir kural olarak tutuklanmaması gerektiğini düşünen Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi ile hemfikirdir. Tutuklama sadece çocuğun refakatsiz veya tek başına yaşamasına ya da göçmen veya ikamet statüsüne, yada böyle bir statüsünün olmamasına dayanarak yapılamaz”.⁷³ Ayrıca Parlamenter Meclisi⁷⁴ ve İnsan Hakları Komiseri gibi diğer Avrupa Konseyi organları da refakatsiz çocukların tutuklanmaması gerektiğini belirtmektedirler.⁷⁵
- Yetkililer refakatsiz bir **çocuğun** varlığından haberdar olduktan hemen sonra profesyonel açıdan ehil bir kişi çocukla ilk mülakatı çocuğun anladığı lisanda gerçekleştirmelidir. Çocuğun yaş, sağlık, psikososyal faktörler açısından kaynaklanan özel hassasiyetleri ve (şiddet, insan ticareti ve travmadan doğan) diğer korunma gereksinimleri ile ilgili bir değerlendirme yapılmalıdır.⁷⁶ Bu çocukların gözaltı merkezinden çıkarılıp daha uygun bir bakım yerine yerleştirilmeleri için her türlü çaba sarf edilmelidir.⁷⁷
- Özgürlüklerinden yoksun bırakılmış refakatsiz ve tek **başına yaşayan çocukları** yasal durumları hakkında bilgilendiren ve çıkarlarını etkili bir şekilde koruyan bir vasi veya yasal temsilcinin⁷⁸ atanması dahil olmak üzere yasal desteğe ve diğer uygun yardıma derhal ve ücretsiz erişimleri sağlanmalıdır. Devam etmekte olan vesayetin durumunu izlemek üzere denetim mekanizmaları geliştirilmelidir.⁷⁹
- Çocuklar sadece **onların** özel **ihtiyaçlarını karşılamak** üzere **tasarlanmış** ve doğru eğitimi almış kadın ve erkek personelin bulunduğu kurumlarda tutulmalıdır.⁸⁰
- İstismar riskini sınırlamak için çocuklara uygun kalma yerlerinde özel düzenlemeler yapılmalıdır; örneğin aksinin çocuğun yararına olduğu düşünülen durumlar hariç onları yetişkinlerden ayrı tutmak gibi. Mesela çocuklara ebeveynleri veya diğer yakın akrabaları refakat ediyorsa çocukların bu kişilerin yanında bırakılması daha uygundur. Bu durumda ailenin bölünmesinden kaçınmak için tüm gayret gösterilmelidir.⁸¹
- Özgürlüğünden yoksun bırakılan çocuklara birtakım yardımcı aktiviteler (özellikle çocuğun eğitimine devam edebilmesine olanak sağlayacak şekilde) sunulmalıdır.⁸²

⁷³ Çocuk Hakları Komitesi, Refakatsiz ve Ayrılmış Çocuklarla İlgili Olarak Menşe Ülkeleri Dışında Gözetilecek Hususlar hakkında Genel Yorum No.6 (2005), CRC/GC/2005/6, 1 Eylül 2005, paragraf 61.

⁷⁴ Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi’nin, Avrupa’da sığınmacılar ve yasa dışı göçmenlerin tutuklanmasına dair 28 Ocak 2010 tarihli 1701(2010) sayılı Kararı, paragraf 9.1.9, ve göçmen çocukların tutuklanmasına ilişkin alternatiflere dair 3 Ekim 2014 tarihli 2020 (2014) sayılı Kararı, paragraf 3.

⁷⁵ [Finlandiya: 2014 ziyareti, paragraf 29.](#)

⁷⁶ [CPT faaliyetlerine ilişkin 19. Genel Rapor paragraf 98.](#)

⁷⁷ [Danimarka: 2014 ziyareti, paragraf 77.](#)

⁷⁸ [“Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti”: 2014 ziyareti, paragraf 122.](#)

⁷⁹ [CPT faaliyetlerine ilişkin 19. Genel Rapor paragraf 98.](#)

⁸⁰ [Yunanistan: 2015 ziyareti, paragraf 108.](#)

⁸¹ [CPT faaliyetlerine ilişkin 19. Genel Rapor paragraf 100.](#)

⁸² [CPT faaliyetlerine ilişkin 19. Genel Rapor paragraf 99.](#)